

Bijlage 3. Overwegingen en onderbouwing investering schuldendomein

❖ Historische context (financiering) schuldhulpverlening Westerkwartier

Per 2022 is jaarlijks structureel € 390.000 begroot op de post schuldhulpverlening. Dat budget is gebaseerd op enkel de tweedelijns schuldhulpverlening (subsidie GKB Assen) voor ondernemers en natuurlijke personen en een subsidie aan Humanitas voor financiële begeleiding voor jongeren (get a grip).

In het jaar 2021 hebben we € 540.000 uitgegeven op de post schuldhulpverlening en in 2022 hebben we over de periode 1 januari 2022 tot 1 augustus 2022 € 480.000 uitgegeven. De overschrijdingen hebben te maken met o.a. de inkoopprocedure van de tweedelijns schuldhulpverlening en de overgangsperiode tussen de GKB Groningen en GKB Assen. Ook de pilots voor de nieuwe taak vroegsignalering hebben tot een uitzetting geleid. En de verhoging van de subsidie aan Humanitas in 2022 heeft tot een uitzetting geleid.

Om te voldoen aan de nieuwe wettelijke taken zoals vroegsignalering en om inzet op preventie, monitoring en sturing mogelijk te maken is de ontwikkelrichting van een eerstelijns schuldhulpverlening opgezet. Deze (nieuwe en/of uitbreiding van) taken vergen een financiële investering.

❖ Rendement van (niet) investeren in schuldhulpverlening

Hulp aan mensen met schulden verbetert niet alleen de financiële positie van de hulpvrager, maar heeft ook een positieve impact op andere leefgebieden. Zo blijkt dat mensen in het derde jaar van een schuldregeling 12 procent vaker werk hebben dan aan de start van het traject. Ook hebben ze 10 procent minder vaak een bijstandsuitkering en 12 procent vaker stabiele huisvesting. Daarnaast daalt het aandeel dat last heeft van geestelijke gezondheidsproblemen met 13 procentpunt. Zware lichamelijke gezondheidsklachten verminderen met 6 procentpunt. Die positieve effecten vertalen zich ook in maatschappelijk rendement. Het helpen van mensen met geldproblemen levert op elke euro 1,40 tot 2 euro aan maatschappelijke baten op. Maar liefst de helft daarvan komt terecht bij de gemeente, die kosten voor bijstandsuitkeringen en opvang van daklozen bespaart. Ruim een vijfde slaat neer bij werkgevers, die gezondere en productievere werknemers kunnen verwachten. Ook zorgverzekeraars, die minder ziektekosten hoeven te vergoeden, profiteren. En de rijksoverheid, die minder WW-uitkeringen hoeft te verstrekken en meer inkomstenbelasting kan innen, pikt ook een graantje mee.¹ Een zeer recent en omvangrijk onderzoek van de NVVK in 2022 berekent hetzelfde rendement.²

De baten in de vijf onderzochte³ gemeenten bedragen gemiddeld 3.260.000 euro per 100.000 inwoners. Dit bedrag is ruim 2 keer zo hoog als de middelen die deze gemeenten in 2010 uitgaven aan schuldhulpverlening (hierin is preventie en vroegsignalering niet meegerekend). Een aanzienlijk gedeelte van de baten, ongeveer de helft, heeft direct betrekking op de gemeentelijke begroting. De bespaarde kosten op bijstandsuitkeringen vormen hierbij het grootste bedrag. Daarnaast worden er kosten bespaard bij ketenpartners buiten de gemeentelijke begroting. Het UWV en de woningcorporaties hebben het meeste profijt van de activiteiten van de gemeentelijke schuldhulpverleningsinstanties.

¹ https://www.binnenlandsbestuur.nl/sociaal/maatschappelijke-winst-door-financiele-hulp?tid=TIDP2265988XC2F83B49F1FF43E79B91E8BECAE34FA2YI5&utm_campaign=BB_NB_Sociaal&utm_medium=email&utm_source=binnenlandsbestuur

² Meetbare en merkbare waarde van financiële hulpverlening: een nieuw perspectief – NVVK 2022

³ Schuldhulpverlening loont! Een onderzoek naar de kosten en baten van schuldhulpverlening – januari 2011 Regioplan

Het preventiebudget kunnen we vermoedelijk in 2023 inzetten voor een pilot ten behoeve van uitstroom uit beschermingsbewind door in te zetten op het vergroten van de zelfredzaamheid van onderbewindgestelden. Wij verstrekken bijzondere bijstand voor bewindvoeringskosten. Wij verwachten dat door investering met het preventiebudget op het taakveld schuldhulpverlening, de kosten op het taakveld bijzondere bijstand zullen gaan afnemen.

❖ Vergelijkbare gemeenten en schuldhulpverlening

Het Sociaal en Cultureel Planbureau⁴ kwalificeert gemeente Westerkwartier als een kleinschalige gemeente. Evenals de gemeenten Midden-Drenthe, Borger-Odoorn, Fryske Marren, Hardenberg, Hoekse Waard en het Hogeland (als overwegend kleinstedelijk).

We hebben getracht de begrotingsramingen schuldhulpverlening van vergelijkbare gemeenten in te zien. Echter bleek dit niet zinvol. Veelal zijn de begrotingen niet gespecialiseerd genoeg, is armoedebeleid en schuldhulpverlening samen begroot. Anderzijds is het lastig om een vergelijkbare gemeente te treffen die schuldhulpverlening op exact dezelfde wijze uitvoert. Gemeenten die schuldhulpverlening (deels) zelf uitvoeren begroten uitvoerings- en personeelskosten elders dan op de post schuldhulpverlening. Een studie van SZW⁵ in 2017 trok dezelfde conclusie.

Een onderzoek⁶ naar vijf grotere Nederlandse gemeenten geeft wel een doorkijk en, hoewel de cijfers verouderd zijn, laten deze zien dat deze gemeenten gemiddeld iets meer dan € 14 per inwoner uitgeven aan schuldhulpverlening. De bandbreedte tussen de gemeente met de laagste en hoogste uitgaven bedraagt ruim € 4 (dit is 30 procent). In het zuinigste geval bedroegen de kosten 10 euro per inwoner. Ten tijde van dit rapport was vroegsignalering nog geen wettelijke taak, terwijl dit een behoorlijke formatieve investering blijkt. Ook preventie is hierin niet doorberekend. Doorvertaald naar de gemeente Westerkwartier levert dit een begrotingsraming tussen de 6,4 ton en 9 ton.

❖ Nieuwe wettelijke taak tot vroegsignalering (en financiering)

In 2021 is de Wet gemeentelijke schuldhulpverlening (Wgs) gewijzigd. Door de wijziging van de Wgs krijgen gemeenten wel expliciet de (nieuwe) wettelijke verplichting om aan vroegsignalering te doen. Door steviger in te zetten op vroegsignalering kunnen meer inwoners eerder bereikt worden, nog voordat problemen escaleren. Deze taak is zonder financiering opgelegd. Tot aan de inwerkingtreding van het uitvoeringsplan bekostigen wij vroegsignalering uit incidentele middelen uit het coronathemafonds. Sinds 1 september 2021 zijn we gestart met maandelijkse opvolging van 50 signalen. De kosten hiervan bedragen op jaarbasis 84.000 euro. Inmiddels hebben we scherp dat de opdracht binnen Westerkwartier verruimd zal moeten worden om de doelstellingen en effectiviteit van vroegsignalering te behalen. Daarom adviseren we een structurele opvolging van minstens 80 signalen per maand. De begrote uitvoeringskosten daarvan bedragen € 104.000 en nog € 17.5000 voor software.

De aanpassingen in de Wgs en het Bgs hebben positieve effecten op de rechtspositie van de inwoner en de toegankelijkheid van schuldhulpverlening. De wijzigingen leiden naar verwachting van de VNG⁷ tot een groter beroep op de schuldhulpverlening. Dit betekent wel dat de werkzaamheden

⁴<https://www.google.nl/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&cad=rja&uact=8&ved=2ahUKEwjooKL Tyrv4AhUPOewKHe8uDSsQFnoECAYQAQ&url=https%3A%2F%2Fwww.scp.nl%2Fbinaries%2Fscop%2Fdocumenten%2Fpublicaties%2F2021%2Fo5%2Fo1%2Fvier-typen-gemeenten%2FAchtergrondnotitie.pdf&usg=AOvVawo2QHRPssLZ2oyogoCuxo3m>

⁵ Schuldhulpverlening in Nederland, Een inventarisatie van beschikbare gegevens over schuldhulpverlening in Nederland. - Ministerie van SZW 2017 en [Geen eenduidig landelijk beeld schuldhulpverlening \(binnenlandsbestuur.nl\)](#)

⁶ SCHULDHULPVERLENING LOONT, Hogeschool Utrecht/Regioplan 201

voor schuldhulpverleners toenemen. Dit leidt er echter wel toe dat de gemeentelijke uitvoeringskosten voor de schuldhulpverlening toe gaan nemen. Dit is landelijk een uitvoeringsrisico, want gemeenten beschikken niet over de financiële middelen om deze uitvoeringskosten te betalen. En dat kan er voor zorgen dat niet alle beoogde potentiële positieve effecten ook daadwerkelijk bereikt kunnen worden.

❖ Maatschappelijke ontwikkelingen en verwachte toename geldproblemen

De NVVK vroeg SEO Economisch Onderzoek om een inschatting te maken van de gevolgen van corona op de schuldenproblematiek. Uit voorlopige resultaten van dat onderzoek⁸ blijkt dat schuldhulpverleners de komende jaren te maken krijgen met 3 tot 20 procent meer hulpvragen als gevolg van de coronacrisis. In de bepaling van de omvang van de opdracht voor Sociaal Werk de Schans calculeren we dit in. Bij de bepaling van de subsidie aan de GKB Assen is dat niet ingecalculeerd. Op de peildatum 1 juli 2022 is het beeld dat zij redelijk op lijn zitten met hun begroting met een kleine overschrijding als dezelfde lijn zich voortzet. Daarnaast voltrekken zich andere maatschappelijke ontwikkelingen zoals daling van de koopkracht en de energiecrisis die van invloed zijn op het ontstaan en vergroten van schuldenproblematiek. Een groeiend aantal huishoudens zit financieel klem vanwege de gestegen kosten. Voor het eerst sinds jaren ziet het Nibud⁹ dat de huishoudelijke uitgaven enorm stijgen. Deze stijging komt bovenop de vaste lasten, die al eerder flink stegen. De druk van deze twee uitgavenposten op de begroting is dusdanig groot dat huishoudens iedere maand steevast geld tekortkomen.

Niet alleen lage inkomens, ook huishoudens met een inkomen boven modaal duiken in de min. Dit blijkt uit nieuwe berekeningen van het Nibud. Het instituut heeft nieuwe voorbeeldbegrotingen opgesteld die inzicht geven in de huidige bestedingsmogelijkheden. Hieruit blijkt dat (in juli 2022) 73% van het inkomen van een bijstandsgesin naar vaste lasten gaat. Bij gezinnen met twee keer modaal is dit 55%.

Den Haag stuurt op dit moment aan op landelijke wijzigingen die lokale schuldhulpverlening (in)direct raken. Dit blijkt uit een recente brief en factsheet van minister Schouten¹⁰.

De top-3 van de 11 belangrijkste maatregelen uit Schoutens aanpak van geldzorgen, armoede en schulden richt zich op het versterken van bestaanszekerheid. Het gaat dan om een hoger minimumloon, een onderzoek naar hoe hoog het 'sociaal minimum' zou moeten zijn en beleid om ervoor te zorgen dat meer mensen gebruikmaken van bestaande inkomensondersteunende maatregelen.

Andere belangrijke maatregelen zijn:

- Betalingsachterstanden eerder en beter signaleren, waarbij mensen sneller worden doorverwezen naar passende hulp.
- Eén betalingsregeling voor betalingsachterstanden bij de rijksoverheid door de aangesloten uitvoeringsorganisaties, met de mogelijkheid om schulden te pauzeren.
- In overleg met gemeenten worden extra middelen beschikbaar gemaakt om schuldhulpverlening aan zelfstandigen te verbeteren.
- Door het Waarborgfonds saneringskredieten kunnen alle gemeenten saneringskredieten aanbieden, ook aan jongeren en zelfstandigen.

Minister Schouten wil daarnaast inzetten op financiële educatie van kinderen en jongeren en het voorkomen van geldzorgen bij levensgebeurtenissen, zoals een scheiding of 18 jaar worden.

⁷ Impactanalyse Wijziging Wet gemeentelijke schuldhulpverlening – eindrapport, VNG, 2022

⁸ [Schuldhelp levert maatschappelijk rendement op \(binnenlandsbestuur.nl\)](https://www.schuldhelp.nl/levert-maatschappelijk-rendement-op-binnenlandsbestuur.nl)

⁹ https://www.nibud.nl/nieuws/groeiend-aantal-huishoudens-financieel-klem/?utm_medium=email

¹⁰ https://www.nvvk.nl/page/1439/2022/07/13/E%C3%A9n-betalingsregeling-voor-betaalachterstanden-bij-rijksoverheid?utm_source=mailing&utm_medium=email&utm_campaign=presentator-en-ervaringsdeskundige-edson-da-graca-spreekt-op-nvvk-congres

❖ Actuele visie Westerkwartier op dienstverlening en coalitieakkoord 2022 - 2025

Het uitvoeringsplan integrale schuldhulpverlening met daarin een intensivering op laagdrempelige eerstelijns schuldhulpverlening past binnen de actuele visie op dienstverlening in het Westerkwartier. Met het Preventieprogramma Sociaal Domein, gestart in 2021, zetten we in op minder gebruik van zware en relatief dure maatwerk-voorzieningen en meer gebruik van de eigen kracht, het sociale netwerk en/of lokale, laagdrempelige, lichte algemene voorzieningen. Belangrijke samenwerkingspartner in het sociaal domein is De Schans, die sinds 2019 de opdracht voor basisondersteuning in het Westerkwartier uitvoert.

Armoede en (vroegsignalering van) schulden is een speerpunt in het coalitieakkoord 2022 voor de komende vier jaren.